

S-085 Emzirme Danışmanlığında Yenilikçi Yaklaşımlar ve Teknolojinin Kullanımı

Emine TEMİZKAN SEKİZLER¹, Şenay ÜNSAL ATAN²

Innovative Approaches and Use of Technology in Breastfeeding Counseling

ÖZ

Emzirme, yenidoğanın hayata sağlıklı başlaması, sağlığının korunması ve gelişmesi için en önemli besin olan anne sütünün bebeğe ulaşmasını sağlayan en iyi yoldur. Bebeklerin doğumdan sonra ilk altı ay sadece anne sütüyle, altıncı aydan itibaren uygun besinlerle birlikte emzirmenin iki yaş ve devamında da sürmesini önermektedir. Ancak annenin tutumu, bilgi eksikliği, yetersiz beslenmesi, çalışmaya başlaması, altı aydan önce verilen tamamlayıcı gıdalar, hatalı emzirme yöntemleri, meme dolgunluğu, meme apsesi, meme başı ağrısı ve mastitis gibi meme sorunları nedeniyle emzirme sonuçları hedeflenen düzeyde değildir. Emzirme sonuçlarının iyileştirilmesinde, emzirmenin başarılı şekilde başlatılması, sürdürülmesi, desteklenmesi, gereken eğitimlerin doğum öncesi dönemde başlanarak verilmesi ve doğum sonu oluşan sorunları erken tespit edilip çözümlenmesinde hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Günümüzde yenilikçi yaklaşımların emzirme danışmanlığında kullanılabileceği ve ebeveynlerin bilgi edinme arayışlarının doğru bilgiler içeren teknolojik yöntemler ile karşılanabileceği bildirilmektedir. Bu derlemede, emzirme danışmanlığında kullanılan güncel ve teknolojik yaklaşımlar incelenip, emzirmeye olan katkıları vurgulanmıştır. Teknolojinin gelişmesi, internetin yaygınlaşması ve kolay erişilebilir olması nedeniyle geleneksel eğitim teknikleri yerini modern yaklaşımlara bırakmıştır. Emzirme danışmanlığında kullanılan yeni yöntemler arasında, kısa mesaj hizmeti, e-posta, dijital video disk, görüntülü sohbet veya evde görüntülü konferans, video, web tabanlı sağlık eğitimleri, mobil sağlık uygulamaları gibi tele sağlık, tele hemşirelik ve tele laktasyon hizmetleri, kuram ve modellerle yapılandırılmış emzirme eğitim programları bulunmaktadır. Hemşireler tarafından emzirme danışmanlığında kullanılan teknolojik uygulamaların, tam emzirme oranlarını ve annenin emzirme öz yeterliliğini artırdığı bildirilmektedir. Bu uygulamaların özellikle yüz yüze emzirme danışmanlığı sağlanamadığı durumlarda da kullanılması önerilmektedir. Anne sütü ile beslemeye başlama, sadece anne sütü ile besleme, emzirmenin sürdürülmesi ve doğumdan sonra gelişebilecek sorunların emzirmeyi sonlandırmasına neden olmadan önlenmesi gerekmektedir. Teknolojinin avantajlarından faydalanarak, emzirme oranlarının artacağı ve anne, bebek ve toplum sağlığının gelişip korunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Emzirme, emzirme danışmanlığı, hemşirenin rolü, teknoloji, tele hemşirelik.

ABSTRACT

Breastfeeding is the best way to ensure that breast milk, which is the most important nutrient for the newborn's healthy start to life, protection and development, reaches the baby. It is recommended that babies breastfeed with only breast milk for the first six months after birth, and breastfeeding should continue at the age of two and beyond, with appropriate nutrients from the sixth month. However, breastfeeding results are not at the targeted level due to the mother's attitude, lack of knowledge, malnutrition, starting to work, complementary foods given before six months, incorrect breastfeeding methods, breast problems such as breast fullness, breast abscess, nipple pain and mastitis. Nurses have important duties in improving breastfeeding outcomes, initiating, maintaining and supporting breastfeeding successfully, providing the necessary training by starting in the prenatal period, and early detection and resolution of postpartum problems. Today, it's reported that innovative approaches can be used in breastfeeding counseling and parents' search for information can be met with technological methods containing accurate information. In this review, current and technological approaches are examined and their contributions to breastfeeding are emphasized. Due to the development of technology, the widespread use of the internet and its easy accessibility, traditional education techniques have been replaced by modern approaches. Among the new methods used in breastfeeding counseling; there are tele-health, tele-nursing and tele-lactation services such as text message service, e-mail, digital video disc, video chat or home video conference, video, web-based health trainings, mobile health applications and breastfeeding education programs structured with theories and models. It's reported that technological applications used by nurses in breastfeeding counseling increase the rates of full breastfeeding and breastfeeding self-efficacy of the mother. It's recommended to use these applications, especially in cases where face-to-face breastfeeding counseling cannot be provided. It's necessary to start breastfeeding with breast milk, to feed only with breast milk, to continue breastfeeding and to prevent problems that may develop after birth without causing the termination of breastfeeding. It's thought that by taking advantage of technology, breastfeeding rates will increase and maternal, infant and community health will be developed and protected.

Keywords: Breastfeeding, breastfeeding consultancy, nurse's role, technology, telenursing.

¹ Sorumlu Yazar; Öğr. Gör. Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. e-mail: emine.temizkan@emu.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-0466-8273

² Prof. Dr. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye. e-mail: senay.unsal.atan@ege.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-5119-5704

Atf/Citation: Temizkan Sekizler, E. ve Ünsal Atan, Ş. (2023). Emzirme danışmanlığında yenilikçi yaklaşımlar ve teknolojinin kullanımı. Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 9(Özel Sayı-1);44-48.

GİRİŞ

Emzirme, yenidoğanın hayata sağlıklı başlaması, sağlığının korunması ve gelişmesi için en önemli besin olan anne sütünün bebeğe ulaşmasını sağlayan en iyi yoldur. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), bebeklerin doğumdan sonra ilk altı ay sadece anne sütüyle, altıncı aydan itibaren uygun besinlerle birlikte emzirmenin iki yaş ve devamında da sürmesi önermektedir (Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ], 2022; Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNICEF], 2020). Ancak emzirme sonuçları incelendiğinde dünyada olduğu gibi Türkiye’de de istenilen düzeyde değildir. Doğum sonu dönemde kadınların yaklaşık %70’inin emzirme sorunu yaşadığı ve emzirme oranlarının beklenen düzeyde olmamasının birçok nedeni olduğu belirtilmektedir (Gönenli vd., 2019; Brown et al., 2016). Emzirme sonuçlarının iyileştirilmesinde, emzirmenin başarılı şekilde başlatılması, sürdürülmesi, desteklenmesi, gereken eğitimlerin doğum öncesi dönemde başlanarak verilmesi ve doğum sonu oluşan sorunları erken tespit edilip çözümlenmesinde hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Günümüzde yenilikçi yaklaşımların emzirme danışmanlığında kullanılabileceği ve ebeveynlerin bilgi edinme arayışlarının doğru bilgiler içeren teknolojik yöntemler ile karşılanabileceği bildirilmektedir. Bu derlemede, emzirme danışmanlığında kullanılan güncel ve teknolojik yaklaşımlar incelenip, emzirmeye olan katkıları vurgulanmıştır.

Emzirme Danışmanlığı

Anne sütü, bebek için kuşkusuz en önemli besindir ve hem kısa hem uzun dönem sağlıkları için oldukça faydalıdır. Bebeklerin anne sütünün sahip olduğu eşsiz özelliklerden faydalanabilmesinin yolu emzirmeleridir (Gölbaşı vd, 2019; Kartal ve Gürsoy, 2020).

UNICEF 2019 yılı raporunda doğumdan sonra ilk bir saat içerisinde emzirme oranı %43, ilk altı ay sadece anne sütü ile beslenme oranı %41, TNSA 2018 verilerine göre Türkiye’de ilk bir saat içerisinde emzirme oranı %71, altı aydan küçük bebeklerin ise %41’inin ilk altı ayın herhangi bir dönemde sadece anne sütü ile beslendiği bildirilmektedir (UNICEF, 2020a; TNSA, 2018). Annenin tutumu, bilgi eksikliği, hatalı emzirme yöntemleri, yetersiz beslenme, çalışmaya başlama, altı aydan önce verilen tamamlayıcı gıdalar, meme dolgunluğu, meme başı ağrısı, meme apsesi ve mastitis gibi meme sorunları nedeniyle emzirme sonuçları hedeflenen düzeyde değildir (Diji et al., 2017; Tokat ve Okumuş, 2013;

Lumbiganon et al., 2016; Ceylantekin, 2018; Durmazoğlu ve Okumuş, 2019; Yazıcı vd., 2020; Bekmezci ve Meram, 2021). Emzirme oranlarını iyileştirmesi açısından emzirme danışmanlığının önemi vurgulanmaktadır.

Emzirme danışmanlığı, gebelik öncesi dönemden itibaren başlayarak sonrasında da devam eden, gebelere, eşlerine ve ailelerine verilen emzirme eğitimini içeren, bir amaç doğrultusunda belirlenen kitleye yönelik yapılan bilgilendirme, davranış oluşturma, devamlılığını sağlama sürecinden oluşmaktadır (Şensoy ve Koçak, 2021).

Emzirme danışmanlığı sağlanan gruplarda, emzirme özyeterliliği, emzirme ile ilgili olumlu tutum, emzirmeye erken başlama ve emzirme süresinin arttığı belirtilmektedir (Tiryaki ve Altınkaynak, 2021).

Emzirme Danışmanlığında Kullanılan Yenilikçi Yaklaşımlar ve Teknolojinin Kullanımı

Günümüz bilgi çağında, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler insanların kültürel, sosyal, eğitim ve sağlık alanlarındaki gereksinimlerde köklü değişimlere neden olmaktadır. Bu değişim yeni hizmet alanlarının doğmasını sağlamıştır (Özgüç ve Tanrıverdi, 2019). Teknolojinin gelişmesi, internetin yaygınlaşması ve kolay erişilebilir olması nedeniyle geleneksel eğitim teknikleri yerini modern yaklaşımlara bırakmıştır (Tripp et al., 2014). Tele sağlık, teknoloji kullanımı ile sağlık hizmetlerinin yönetimi ve koordinasyonu içermektedir (Sharma, 2018). Tele sağlık, hastalara uzaktan sağlık bakımı sağlamak için bilgisayar ya da telefon gibi araçlar ile teknolojiyi kullanmayı ifade etmektedir (Amerikan Obstetrik ve Jinekoloji Koleji [ACOG], 2022). Tele sağlık uygulamalarının, sağlık hizmetlerine erişimi artırdığı, eğitim olanakları sağladığı, bakımın kalitesini artırdığı, maliyeti düşürdüğü, yaşam kalitesini artırdığı ve sosyal destek sağladığı belirtilmektedir (Çam ve Kaçmaz, 2018).

Tele hemşirelik, yeni bir kavramdır. Telefon ile danışmanlığın ötesindedir. Hasta bakımını geliştirmek için telekomünikasyon teknolojisinin kullanılmasını ifade etmektedir (Sharma, 2018). Tele hemşirelik, hemşirelik bakımında teknolojik kaynakların ve iletişim araçlarının kullanılmasıdır (Souza-Junior et al., 2016).

Tele hemşirelik, profesyonel hemşirelik uygulamalarının özünü koruyarak, hemşirelik bakımının planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve hemşirelik süreci ile belgelendirilmesini kapsamaktadır. Tele hemşirelikte hemşirelerin eğitici ve danışman rolleri doğrultusunda,

Emzirme Danışmanlığında Yenilikçi Yaklaşımlar ve Teknolojinin Kullanımı

hemşire-hasta ilişkisi şahsen yüz yüze kurulması yerine telefon, bilgisayar, internet veya diğer iletişim teknolojilerini kullanarak yapılmaktadır (Özgüç ve Tanrıverdi, 2019).

Emzirme eğitimlerinde yenilikçi, güncel ve teknolojiye dayalı eğitim yöntemlerinin kullanımı, bilgiye ulaşımı kolaylaştırması nedeniyle giderek artmaktadır. Ayrıca günümüzde emzirme eğitim ve desteği için farklı teknolojilerin kullanıldığı yöntemlerin ebeveynlerin daha fazla ilgisini çektiği bildirilmektedir (Bensley et al., 2014; Durmazoğlu ve Okumuş, 2019).

Yenilikçi yaklaşımlar arasında web tabanlı sağlık eğitimleri, mobil sağlık uygulamaları, görüntülü sohbet veya evde konferans, kısa mesaj hizmeti, e-posta, dijital video gibi tele hemşirelik hizmetleri kullanılmaktadır. Bu danışmanlık yöntemleri kuram ve modellerle yapılandırılmış emzirme eğitim programlarını, akran eğitimlerini, ev ziyaretlerini ve öğrendiğini anlat gibi teknikleri de içerebilmektedir (Şensoy ve Koçak, 2021). Bu uygulamaların özellikle yüz yüze emzirme danışmanlığı sağlanamadığı durumlarda da uygulanabilme imkanı taşıması önem arz etmektedir. Bununla birlikte Amerikan Obstetrik ve Jinekoloji Koleji (ACOG), tele sağlık müdahalelerinin, kısa mesaj gibi tele sağlık uygulamalarının emzirme oranlarını bildirmektedir (ACOG, 2022). Litratürde, tele sağlık müdahalelerinin emzirme sonuçlarını iyileştirdiği (DeNicola et al., 2020), videolu emzirme eğitiminin annelerin emzirme tutumunu olumlu etkilediği (Kırık vd., 2022), kısa mesaj ve telefon aramaları ile taburculuktan sonra emzirmenin desteklenmesinin kadınların emzirme öz yeterlilikleri ve yalnızca anne sütü verme davranışını olumlu etkilediği (Gölbaşı vd., 2019), planlı davranış teorisine dayalı uygulanan emzirme eğitim programının emzirme oranlarını artırdığı (Arshad et al., 2017), Bandura'nın özyeterlilik teorisine ve Dennis'in emzirme özyeterlilik kuramına dayalı emzirme danışmanlığının annelerin tam emzirme oranları ve öz-yeterlilik puanlarını artırdığı (Liu et al., 2017), öğrendiğini anlat yöntemiyle verilen emzirme eğitiminin emzirme öz yeterliliğini artırma ve emzirme başarımının sağlanmasında etkili bir yöntem olduğu (Kuluçtu ve Özerdoğan, 2020) bildirilmektedir.

Hemşirenin Rolü

Kanıt dayalı öneriler doğrultusunda emzirme oranlarını artırılması için, hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Hemşireler rolleri gereği emzirme danışmanlığı yaparak, kadına, eşine ve ailesine destek olmalıdır. Başarılı bir emzirme sürecini başlatabilmek ve devamlılığını sağlayabilmek için annelerin gebelik döneminde ve doğumu izleyen dönemde, bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olmaları, kendilerini bu sürece

hazır hissetmeleri, dengeli beslenmeleri, gerekli meme bakımı yapmaları ayrıca emzirme için doğru zaman ve teknikleri kullanabilmeleri için hemşirelerden destek almaları gerekmektedir (Altıparmak ve Coşkun, 2016; Aydın ve Ünlü, 2020). Online emzirme desteği ve teknolojik gelişmeler annelerin emzirme ile ilgili bilgi düzeylerini arttırdığı görülmektedir (Durmazoğlu ve Okumuş, 2019). Bir meta-analizde, hemşireler tarafından emzirme danışmanlığında kullanılan teknolojik uygulamaların, tam emzirme oranlarını ve annenin emzirme öz yeterliliğini artırdığı bildirilmektedir (Lau et al., 2016). Eğitici ve danışman rolü olan hemşirelerin güncel ve yenilikçi gelişmeleri takip etmeleri, ayrıca; gebelerin ve annelerin gelişmelerden nasıl yararlanabilecekleri konusunda farkındalık oluşturmaları önem arz etmektedir (Aydın ve Ünlü, 2020).

Emzirme danışmanlığında hemşireler tarafından kullanılan iletişim teknolojileri, bireylerin karşılanmamış bakım ihtiyaçlarının mesafe gözetmeksizin bilgiye erişim kolaylığı ile karşılanma imkanı sağlamaktadır. Günümüzde emzirme sürecinin desteklenmesinde, teknolojiden faydalanılması gerekli olmuştur. Ancak danışmanlık verilirken hasta gizliliği ve güvenliğinin önemi unutulmamalıdır.

SONUÇ

Anne sütü ile beslemeye başlama, sadece anne sütü ile besleme, emzirmenin sürdürülmesi ve doğumdan sonra gelişebilecek sorunların emzirmeyi sonlandırmasına neden olmadan önlenmesi gerekmektedir (Durmazoğlu ve Okumuş, 2019). Emzirme ve anne sütünün önemi konularında eğitim vermek ve emzirmenin devamlılığını sağlamak için, tüm basın-yayın organlarını içeren, toplumun her düzeyine hitap edebilen, duyarlılık ve sürekli canlılık taşıyan ve ihtiyaçlara cevap veren yenilikçi eğitim yaklaşımlarına ihtiyaç vardır (Gölbaşı vd., 2019). Hemşirelerin, teknolojinin avantajlarından faydalanarak, emzirme oranlarının artmasına ve anne, bebek ve toplum sağlığının gelişip korunmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

ACOG COVID-19 FAQs for Obstetrician-Gynecologists, Telehealth. (2022). https://www.acog.org/clinical-information/physician-faqs/covid-19-faqs-for-ob-gyns-telehealth?utm_source=google.com&utm_medium=cpc&utm_campaign=acog_telehealth_search_traffic&utm_content=Telehealth&utm_term

[=telemedicine&gclid=Cj0KCQjwn7j2BRDrARIsAHJkxmxE6slYek8IbIZkw-JFvIHTF1GOQK15b8liDaD1me9tCYjikuFdj7caAtIsEALw_wcB](https://doi.org/10.14687/jhs.v13i2.3744) Erişim Tarihi: 21.09.2022

- Altıparmak, S., & Coşkun, A. M. (2016). Effect of prenatal training on information and satisfaction level of a pregnant woman. *Journal of Human Sciences*.
<https://doi.org/10.14687/jhs.v13i2.3744>
- Arshad, S. M., Khani-Jeihooni, A., Moradi, Z., Kouhpayeh, S. A., Kashfi, S. M., & Dehghan, A. (2017). Effect of theory of planned behavior-based educational intervention on breastfeeding behavior in pregnant women in fasa city, iran. *J Educ Community Health*, 4(2), 55-63.
- Aydın, R., & Ünlü, V. (2020). Emzirme eğitimi hakkında yayımlanan youtube videolarının analizi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 166-172.
- Bekmezci, E., & Meram, H. E. (2021). Doğum sonu dönemde sık görülen sorunlara yönelik güncel yaklaşımlar. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 81-92.
- Bensley, R. J., Hovis, A., Horton, K. D., Loyo, J. J., Bensley, K. M., Phillips, D., & Desmangles, C. (2014). Accessibility and preferred use of online Web applications among wic participants with internet access. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 46(3), S87-S92.
- Breastfeeding, UNICEF.
https://www.unicef.org/media/48046/file/UNICEF_Breastfeeding_A_Mothers_Gift_for_Every_Child.pdf Erişim:21.09.2022.
- Brown, A., Rance, J., & Bennett, P. (2016). Understanding the relationship between breastfeeding and postnatal depression: the role of pain and physical difficulties. *Journal of advanced nursing*, 72(2), 273-282.
- Çam, M. O. & Kaçmaz, E. D. (2018). Tele sağlık uygulamaları ve psikiyatri hemşireliğinde kullanımı. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*, 10(4), 363-9. DOI: 10.5336/nurses.2018-59821
- Ceylantekin, Y. (2018). Afyon'da çalışan kadınlarda emzirme davranışını etkileyen faktörler. *Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi*, 11, 100-118.
- DeNicola, N., Grossman, D., Marko, K., Sonalkar, S., Tobah, Y. S. B., Ganju, N., ... & Lowery, C. (2020). Telehealth interventions to improve obstetric and gynecologic health outcomes: a systematic review. *Obstetrics and Gynecology*, 135(2), 371.
- Diji, A. K., Bam, V., Asante, E., Lomotey, A. Y., Yeboah, S., & Owusu, H. A. (2017). Challenges and predictors of exclusive breastfeeding among mothers attending the child welfare clinic at a regional hospital in ghana: a descriptive cross sectional study. *International Breastfeeding Journal*, 12 (13), 2- 7. DOI 10.1186/s13006-017-0104-2.
- Durmazoğlu, G., & Okumuş, H. (2019). Yenilikçi ve güncel eğitim yöntemlerinin kullanıldığı emzirme eğitimlerinin incelenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 23-31.
- Gölbashi, Z., Tuğut, N., Karataş, M., & Çetin, A. (2019). Kısa mesaj ve telefon aramaları ile desteklenen postpartum emzirme danışmanlığının ilk altı aydaki emzirme davranışına etkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (1), 33-41.
- Gönenli, S., Ayar Kocatürk, A., & Yeşilçiçek Çalık, K. (2019). Normal doğum yapan primipar annelerin erken doğum sonu dönemde emzirme başarısı ve etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*.
https://www.who.int/health-topics/breastfeeding#tab=tab_1
Erişim:21.09.2022.
- Kartal, T., & Gursoy, E. (2020). Sürdürülebilir kalkınma amaçlarında (2015-2030) emzirmenin önemi ve türkiye'deki mevcut durum ışığında hemşireye düşen görevler. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 10(2), 147-153.
- Kirik, M., Tuncay, S., Sarman, A., Yılmaz, E., & Ceviz, B. (2022). Bebek dostu bir devlet hastanesinde annelere verilen videolu emzirme eğitimin emzirme tutumu üzerindeki etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 379-386.
- Kul Uçtu, A. & Özerdoğan, N. (2020). Emzirme eğitiminde öğrendiğini anlat (teach-back) yönteminin kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(1), 162-168.
- Lau, Y., Htun, T. P., Tam, W. S., & Klainin-Yobas, P. (2016). Efficacy of e-technologies in improving breastfeeding outcomes among perinatal women: a meta-analysis. *Maternal & Child Nutrition*, 12(3), 381-401.
- Liu, L., Zhu, J., Yang, J., Wu, M., & Ye, B. (2017). The effect of a perinatal breastfeeding support program on breastfeeding outcomes in

Emzirme Danışmanlığında Yenilikçi Yaklaşımlar ve Teknolojinin Kullanımı

- primiparous mothers. *Western Journal of Nursing Research* 39(7), 906-923.
- Lumbiganon, P., Martis, R., Laopaiboon, M., Festin, M. R., Ho, J. J., & Hakimi, M. (2016). Antenatal breastfeeding education for increasing breastfeeding duration. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (12).
- Özgüç, S., & Tanrıverdi, D. (2019). Tele-psikiyatri. *J Psychiatric Nurs*, 10(4), 302-308. DOI: 10.14744/phd.2019.37232
- Şensoy, F., & Koçak, D. Y. Emzirme danışmanlığında güncel yaklaşımlar. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 427-435.
- Sharma, S. (2018). Telenursing: a new opportunity for nurses in the digital era. *Journal of Kathmandu Medical College*, 7(2), 45-46.
- Souza-Junior, V. D., Mendes, I. A., Mazzo, A., & Godoy, S. (2016). Application of telenursing in nursing practice: an integrative literature review. *Appl Nurs Res*, 29, 254-60.
- Tiryaki, Ö., & Altınkaynak, S. (2021). Emzirme danışmanlığında hemşirenin rolü. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(3).
- Tokat, M. A., & Okumuş, H. (2013). Emzirme öz-yeterlilik algısını güçlendirmeye temelli antenatal eğitimin emzirme öz-yeterlilik algısına ve emzirme başarısına etkisi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 10(1), 21-29.
- Tripp, N., Hainey, K., Liu, A., Poulton, A., Peek, M., Kim, J., & Nanan, R. (2014). An emerging model of maternity care: smartphone, midwife, doctor?. *Women and Birth*, 27(1), 64-67.
- Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA). 2018 Ana Raporu. Erişim tarihi: 21.09.2022, http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf
- United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). (2020). From the first hour of life, making the case for improved infant and young child feeding everywhere. Erişim tarihi: 21.09.2022, <https://www.unicef.org/press-releases/why-familyfriendly-policies-are-critical-increasingbreastfeeding-rates-worldwide>
- Yazıcı, S., Kaya, L., & Kaya, Z. (2020). Yenidoğan yoğun bakımda bebekleri olan annelerin meme problemleri. *Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi*, 2(3), 121-127.